

“UNA PARÀLISI PROGRESSIVA”¹

(la Segona Internacional a la vespra de la nova guerra)

Lev Trotski

29 de juliol de 1939

versió catalana feta per Alejo Martínez – alejomp@lycos.es - des de: “Una paràlisi progressiva”, en, *Escritos*, Tom XI, Volum 1, Editorial Pluma, Buenos Aires, 1976, pp. 46-57.

La vida interna de la Segona Internacional està, de fet, més enllà dels nostres horitzons. En part es deu al fet que ja fa molt de temps que passarem comptes amb la socialdemocràcia, en part a què aquesta “Internacional” virtualment no té cap “vida interna”, en tant que els seus distints partits existeixen amb independència total uns dels altres. En els darrers anys la Segona Internacional ha tractat de fer-se notar el menys possible per tal de no revelar les seues contradiccions internes. No obstant, la proximitat de la guerra l’ha arrancat del seu estat d’equilibri passiu. Respecte d’això comptem amb l’important testimoni de F. Dan, el dirigent menxevic.

No és possible trobar gairebé en cap publicació socialdemòcrata una descripció tan franca de la lluita interna de la socialdemocràcia com la que es publica en *Sotsialisticheski Vestnit*, el periòdic menxevic editat a París. La franquesa, com succeeix sempre en aquests casos, és una conseqüència de la intensificació de les lluites internes. En total harmonia amb el caràcter de la “Internacional” social-patriota, els agrupaments es produeixen segons les nacionalitats, és a dir, segons els interessos de les “pàtries” burgeses. Al igual que el món capitalista està separat en les vaques grosses de les democràcies imperialistes i les vaques flaques i famolenques de les dictadures feixistes, la Segona Internacional s’ha dividit en un grup “satisfet” que encara té participació en les accions de les empreses imperialistes nacionals, i un grup de vaques flaques expulsades dels seus pastius pel feixisme. La lluita es desenvolupa exactament sobre aquests lineaments.

Abans de la Primera Guerra Mundial la socialdemocràcia alemanya exercia el rol dirigent en la Segona Internacional. Després de la pau de Versalles, la direcció, tant de la Internacional com la de la política europea, passà a Anglaterra i França. Quant a Estats Units, la influència indiscutible i en molts aspectes decisiva de la seua política sobre la Segona Internacional no s’exerceix a través del dèbil Partit Socialista nord-americà sinó directament per mitjà dels governs europeus. La dòcil agència socialdemòcrata també en aquest aspecte l’única cosa que fa és imitar els seus amos capitalistes. La Lliga de les Nacions, en última instància, adaptava la seua política a la dels Estats Units, tanmateix que aquest país es mantenia apartat de les maniobres europees. De la mateixa

manera, a cada pas que dóna, la socialdemocràcia, en especial els partits d'Anglaterra i França, consideren la seua obligació mantenir les seues mires posades a Washington i cantar lloes a Roosevelt com a dirigent consagrat de l'aliança de les "democràcies".

Com ho reconegué obertament el congrés socialista de Nantes, els partits grossos consideren la seua tasca essencial la defensa, no sols de la independència nacional dels seus països sinó, també, de les seues possessions colonials. El social-patriotisme tan sols és una màscara del social-imperialisme; ja ho plantejarem en 1914. Atès que els interessos imperialistes, per naturalesa, entren en conflicte uns amb altres, no pot haver-hi una política internacional unificada entre els social patriotes dels distints països. En el millor dels casos, assolir acords alguns partits individualment segons les combinacions internacionals dels seus respectius governs.

El sector dels partits flacs es caracteritza per una situació distinta. En allò que fa a les característiques de les seues burocràcies dominants, a tot el seu passat i a les seues aspiracions, aquests partits no es diferencien en res dels grossos. Però, tinguem-ho en compte, s'han quedat sense els seus pastius alhora que les pàtries imperialistes, que els expulsaren del seu si, s'han quedat sense les seues colònies. Als grossos allò que més els interessa és mantenir l'*estatus quo* dins dels seus propis països i a nivell internacional. Per als flacs l'*estatus quo* implica impotència, exili, racions magres. Els partits alemany, italià, austríac, i ara també l'espanyol, no estan directament lligats per la disciplina de l'imperialisme nacional que ha rebutjat els seus serveis assestant-los un bona puntellada. S'han vist submergits en una il·legalitat contrària a les seues tradicions i a les seues millors intencions. Naturalment, açò no els ha tornat gens ni mica revolucionaris. Per descomptat, la seua acció no arriba a tant com, per exemple, arribar a pensar ni tan sols siga en preparar la revolució socialista. Però el seu patriotisme, temporàniament, s'ha girat del revés. Estúpidament somien que les forces armades de les "democràcies" derrocaran el seu règim feixista nacional i els permetran tornar als seus antics llocs, editorials, parlaments, direccions sindicals i reobrir les seues comptes bancaris. Mentre que els grossos l'única cosa que volen és que els deixen en pau, els flacs, per contra, estan interessats, a la seua manera, en una política internacional activa.

Els menxevics russos compliquen un xic el panorama general dels dos sectors. Com ho demostrà la seua actuació en la Revolució de febrer, aquest partit no es diferencia en res de la socialdemocràcia alemanya ni del Partit Laborista anglès. Únicament que els menxevics entraren després que els altres en el terreny del social-patriotisme i caigueren abans que els altres sota la roda que els triturà en el seu constant girar, no d'esquerra a dreta sinó de dreta a esquerra. Gràcies a anys d'existència il·legal, a l'experiència de tres revolucions i dos exilis, els menxevics aconseguiren certa habilitat que els permet exercir quelcom semblant a un rol dirigent en el sector dels flacs. Però això els fa mes odiosos davant dels seus camarades grossos de la Internacional.

L'estat soviètic, del qual foren víctimes els menxevics, ha esdevingut, en l'interval, tan dràsticament en contra de la revolució proletària que s'ha transformat en un aliat desitjable per als estats imperialistes. A to amb aquesta situació, els partits socialistes britànic i francès estan summament interessats en un apropament al Kremlin. No és d'estranyar-se que sota aquestes condicions les relacions dels menxevics russos dins de la seua pròpia Internacional hagen passat a ser roïnes i inestables.

Per l'article de Dan ens assabentem que els flacs proposaren fa un any i mig que la Internacional es preocupés "pel problema de la lluita per la democràcia i la pau en la nostra època". Seria aqueixa política internacional "activa" la que tornaria als grossos aqueixes capes de greix perdut. Naturalment, cal estar dotat d'una excepcional reserva d'estretor mental petit burgesa per a no entendre, a aquesta altura dels esdeveniments, la llei de ferro de la transformació de la democràcia petit burgesa en el seu oposat i continuar concebant la democràcia com un bagul suprahistòric en què s'hi pot portar un tom de *Das Kapital*, un mandat parlamentari, una cartera ministerial, bons i accions, la "meta final" del socialisme, la correspondència íntima amb els col·legues burgesos i qualsevol altra cosa que hom desitge, excepte, per descomptat, una bomba.

En realitat, la democràcia burgesa no és ni més menys que la formulació política del lliure comerç. Plantejar-se com a objectiu en la nostra època "la lluita per la democràcia" té tant de sentit i ofereix tantes possibilitats d'èxit com la lluita pel lliure comerç. No obstant, fins aquest programa ha resultat massa radical per a la Segona Internacional. "Després d'una demora d'un any [es queixa l'autor de l'article] [el Comitè Executiu] finalment ha fet l'intent de posar a discussió el problema de la lluita per la democràcia i la pau en la nostra època." Però, per descomptat, "aquest intent ha fallat". La resistència la han feta, com era d'esperar, els grossos. "Els partits més grans i de major influència en la internacional, que han conservat el seu estatus legal [escriu Dan] no desitjaven aprofundir massa la discussió i portar-la fins a les seues últimes conseqüències"; han rebutjat la "teorització abstracta" i l'"argumentació estèril". Parlant clarament, s'han negat a lligar-se a cap tipus de decisió conjunta que pogués crear-los en el futur conflictes amb els seus propis imperialismes nacionals.

El nus de la qüestió rau en què els sectors "flacs" de la Segona Internacional es prenen seriosament la consigna de lluita per la democràcia contra el feixisme, perquè ells són víctimes del feixisme i, naturalment, pretenen recuperar les seues posicions perdudes amb l'ajuda dels tancs i els vaixells de guerra de la democràcia. Aquesta circumstància els torna molt perillosos davant dels sectors "sòlids" de la Segona Internacional. Recordem que, precisament al començament d'enguany, els diplomàtics britànics i francesos feren tot el que es puga fer per guanyar Itàlia per al seu bàndol. Sobra dir que si tenen èxit les seccions anglesa i francesa de la Segona Internacional s'adaptaran perfectament a l'aliança amb Roma, mentre que a la secció italiana li seria força difícil fer-ho. Totes les seues fantàstiques esperances en un futur més brillant, és a dir, en una

restauració del passat, giren al voltant d'una possible derrota militar de Mussolini. No és per a sorprendre's que els grossos i els flacs troben cada vegada més difícil arribar a resolucions "unànimes" i àdhuc seure a la mateixa taula.

La terminologia que utilitza la Segona Internacional és un xic diferent de la que proposem nosaltres. Els grossos simplement designen els flacs com a "morts" mentre consideren que ells són els únics "vius", es queixa Dan. Segons el mateix autor, aquests viu ha preferit "proclamar l'existència d'una bretxa infranquejable entre la situació revolucionària [?] dels partits il·legals i els partits reformistes legals, és a dir, proclamaren essencialment artificial la seua unificació en una internacional". Hom pot considerar revolucionari Wels, Hilferding, Nenni, fins i tot el mateix Dan, tant com es pot confondre un magatzemista en fallida amb un proletari. No obstant, la informació fàctica del dirigent menxevic serva tota la seua validesa. Els respectables partits dels imperis colonials replets han declarat que no tenen res a fer en una mateixa Internacional amb els partits il·legals dels països imperialista famolencs "[...] L'eliminació de la participació decisiva dels partits il·legals en la determinació de la política de la Internacional ha passat a ésser el seu objectiu immediat [continua Dan]. Com és ben sabut, ho han concretat en certa manera en les sessions del Comitè Executiu realitzades a Brussel·les del 14 al 15 de maig". Amb d'altres paraules, els grossos han expulsat els flacs dels organismes dirigents de la Segona Internacional. Han resultat, així, "el problema de la lluita per la democràcia i la pau en la nostra època".

No es pot negar que en les seues accions presenten molta lògica i sentit comú. Els governants i els seus satèl·lits sempre han preferit, com sabem, la companyia dels grossos i han desconfiat dels flacs. Juli Cèsar sospitava de Casio justament per la seua primor i la seua mirada famolenc. Aqueixa gent tendeix a ésser força crítica i a censurar els altres. "La burgesia de vostès, que no ha estat capaç de fer-se amb colònies a temps, tracta ara de canviar el sagrat *estatu quo*; per això els han enviat a vostès a la il·legalitat i els han transformat en un element pertorbador dins de la Segona Internacional. Vostès han d'entendre que no són més que intrusos en una organització sòlida que compta en les seues files amb ministres i, generalment, amb pilars de la llei i l'ordre." Açò és el que els vius, o els grossos, tenien al cap.

Els "flacs" (o els morts) han tractat d'argumentar que en el congrés de fundació de la Segona Internacional que es realitzà a Hamburg en 1923 es votà una bella col·lecció d'estatuts que reconeixia, com ho assenyala Dan, "la sobirania de la política socialista internacional sobre la política nacional de cadascun dels partits i el rol decisiu de la Internacional no sols en la pau sinó també en la guerra". No té interès el fet que els punts dalt mencionats foren inclosos en els estatuts per iniciativa de Martov, el dirigent dels menxevics russos. Els "punts" de Martov han quedat, com és evident, en els papers.

Els partits que signaren els nous estatuts en 1923 foren els mateixos que traïren en 1914, exceptuant l'ala revolucionària. Els insensibles social-imperialistes estaven tant més disposats a fer concessions verbals als seus aliats de la Internacional Dos i Mitja perquè encara necessitaven cobrir el seu flanc esquerre. Aleshores la Komintern encara era una organització revolucionària. La "sobirania" dels principis internacionals? Per descomptat! Sempre que "les nostres" colònies, "els nostres" mercats, "les nostres" concessions, àdhuc la nostra democràcia, estiguen a resguard. El règim de la Segona Internacional descansava sobre aquest equívoc, fins que Hitler obrí una bretxa en el sistema de Versalles.

Però inclús per a l'oposició d'extrema "esquerra" la "sobirania dels principis internacionals" no significa la política independent de classe del proletariat. És només un intent d'arribar a un acord amb altres sectors sobre quina burgesia els convé (als flacs) que triomfe. En l'aparell d'aquesta internacional no hi ha un sol individu que sostinga seriosament la posició de la revolució proletària. Per a tots ells el proletariat no és més que una força auxiliar de la burgesia "progressiva". El seu internacionalisme és un social-patriotisme aixafat, desacreditat, temorenc de sortir a la llum i que està sempre cercant camuflar-se. Dan explica la política dels partits "vius" per la "rutina" del seu pensament polític, la seua "estretor de mires", el seu "empirisme" i altres raons intangibles. L'"estretor de mires" d'aquesta explicació salta als ulls. L'empirisme polític predomina sempre que a un grup determinat no li convinga portar el seu pensament fins a les seues lògiques conseqüències. Ja algú digué que l'existència determina la consciència. La burocràcia obrera forma part de la societat burgesa. En la seua situació de dirigent de l'"Oposició a Sa majestat" el major Attlee rep un salari substancial del tresorer real. Walter Citrine es guanyà un títol de noblesa. Els membres del parlament gaudeixen de grans privilegis. Els buròcrates sindicals guanyen salaris alts. Tots ells estan lligats per llaços molt forts a la burgesia, a la seua premsa, a les seues empreses industrials i d'un altre tipus, en les que molts d'aquests cavallers participen directament. Aquestes circumstàncies de la vida quotidiana són incomparablement més significatives, en allò tocant l'orientació de la política partidària, que el principi del "internacionalisme" perdut entre els estatuts d'Hamburg.

Dan no diu absolutament res del partit francès, aparentment per amabilitat als amfitrions, de l'hospitalitat del quals frueixen els menxevics. No obstant, a França les coses no caminen molt millor. Tanmateix l'indiscutible talent dels francesos per al raonament lògic, la política de Leon Blum no es diferencia en res de la política "empírica" del major Attlee. Les camarilles dirigents dels socialistes i els sindicats es confonen amb els sectors governants de la Tercera República. Blum és simplement un conservador de mitjana burgesia que fatalment s'inclina cap a la societat de la gran burgesia. Durant la investigació del cas Oustrich, el banquer estafador, sortí a la llum també que Blum freqüentava els salons arxiburgesos, on s'hi tractava amb els polítics

conservadors i els magnats financers, entre ells Oustrich, de qui va aconseguir, entre tassa i tassa de cafè, un lloc per al seu fill. Tota la vida quotidiana del partit i els sindicats francesos està pintada d'aqueixos colorits episodis.

La burocràcia dirigent de la Segona Internacional és el sector menys independent, el més covard i corrupte de la societat burgesa. Qualsevol capgirament de la situació, ja siga a la dreta o l'esquerra, representa per a ells un perill mortal. D'aquí el seu únic anhel, mantenir l'*estatus quo*, d'aquí el seu "empirisme" compulsiu, és a dir, el seu temor a indagar en el futur. La política del Comitè Executiu de la Segona Internacional només pot sorprendre aquells que contra totes les evidències insisteixen a considerar la socialdemocràcia el partit de classe del proletariat. Tot torna immediatament al seu lloc quan es comprèn que la socialdemocràcia és un partit burgès que compleix la funció de fre "democràtic" del proletariat.

La conducta dels "empiristes" bé pagats "en realitat ja paralizà i castrà políticament la Internacional", es queixa Dan. Segons ell, durant els cinc mesos posteriors a la seua sessió de gener el Comitè Executiu no reaccionà davant d'un sol dels importants esdeveniments internacionals que es succeïren (Txecoslovàquia, Albània, etcètera) "És com si ell hagués caigut en un estat d'encefaliti política." I el dirigent menxevic es pregunta: "Està realment amenaçada la Internacional Socialista per la mort que ja ha fet presa de la Internacional Comunista?" I continua: "Aconseguirà realment el primer llamp de la tempestat bèl·lica provocar en els fonaments de la unificació socialista internacional del proletariat un naufragi encara major que el de 1914? O tal vegada la unificació es liquide encara abans que esclate la tempestat!" La paraula "realment" sona quelcom discordant, ja que es qüestionen processos que s'arrossequen des de fa molt de temps i conseqüències que ja s'havien previst des de molt abans.

Però, siga com siga, aquestes preguntes retòriques plantejades per un dirigent menxevic revesteixen una importància especial. Impliquen que les aigües ja han desbordat els dies. Dan no ho oculta. Heus aquí el seu pronòstic "condicional" sobre la sort de la Segona Internacional: "La seua conversió en una espècie de Lliga de les Nacions l'amenaça amb el mateix mal que ja està matant, davant dels nostres propis ulls (si és que no està definitivament mort!), el seu model de Ginebra: la paràlisi progressiva". L'única cosa que cal agregar-hi és que aquesta paràlisi progressiva començà a l'agost de 1914 i s'ha endinsant avui en la seua etapa final.

Sorprenentment, en els llindars d'una nova guerra, en el moment en què l'oposició socialdemòcrata comença a preveure el col·lapse de la seua pròpia Internacional, la Komintern considera la Segona Internacional madura per a l'aliança i fins i tot per a la fusió amb ella. Aquesta aparent paradoxa està totalment d'acord amb la llei social. La Komintern també està constituïda ara per vaques grosses i flaques i la seua relació recíproca és paral·lela, aproximadament, a la que es produeix en la Segona Internacional. En els seus

plans diplomàtics el Kremlin pren en compte els partits grossos d'ambdues internacionals i no les pobres seccions delmades penosament pel feixisme. La Segona Internacional expulsa “democràticament” els líders dels partits il·legals dels seus organismes dirigents; el Kremlin els afusella en grups, “totalitàriament”. Les diferències tècniques secundàries deixen intacta la solidaritat política fonamental. La socialdemocràcia internacional constitueix el flanc esquerre de l'imperialisme democràtic, dirigit per Gran Bretanya i sota el control suprem dels Estats Units. La Komintern, l'instrument directe de la burocràcia soviètica, està subjecta, en última instància, al control del mateix imperialisme. Seguint les empremtes de la Segona Internacional, la Komintern avui ha renunciat públicament a la lluita de les colònies per la seua emancipació. Attlee i Pollitt, Blum i Thorez, estan en el mateix front. En el cas que esclate la guerra desapareixeran les últimes diferències entre ells. Tots ells, junt amb la societat burgesa, seran aixafats per la roda de la història.

Hem de repetir una vegada més que en la nostra època maleïda, quan totes les forces encara vives del capitalisme, entre elles els vells partits laboristes i els sindicats, es giren contra la revolució socialista, la marxa dels esdeveniments proporciona a l'avantguarda proletària un avantatge inapreciable: inclús abans de l'esclat de la guerra s'han aclarit totes les posicions; ambdues internacionals, en la seua agonia mortal, han entrar obertament al camp de l'imperialisme; i també obertament arremet contra elles el seu enemic mortal, la Quarta Internacional.

Els filisteus es burlaren de les nostres interminables discussions sobre l'internacionalisme, dels nostres mètodes “capciosos” per a considerar totes les desviacions social-patriòtiques i pacifistes. A aquests cavallers les nostres idees els semblen “abstractes” i “dogmàtiques” només perquè formulen les tendències bàsiques del desenvolupament històric, que a les ments superficials dels oportunistes i els centristes els resulten impenetrables. Aquestes tendències bàsiques apareixen ara obertament, mentre s'enfonsen les estructures construïdes sobre fonaments conjunturals. Els partits de la Segona i la Tercera Internacional es desintegraran d'ara en avant de més a més. Els quadres de la Quarta Internacional, per contra, seran l'eix de mobilització de masses proletàries cada vegada més àmplies. Deixem als escèptics que seguisquen raspallant-se els seus dents podrides. Nosaltres avancem pel nostre camí.

¹ “Una paràlisi progressiva”, *Quarta Internacional*, maig de 1940. Aparentment, Trotski informa ací de fets produïts en la Segona Internacional, segons es reflecteixi en la reunió del Comitè Executiu a Brussel·les el 4 i 15 de maig de 1939. (Nota de l'edició castellana)